

Juhataja

kuudas

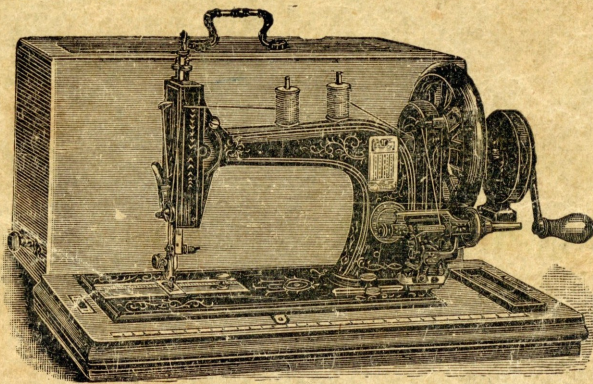

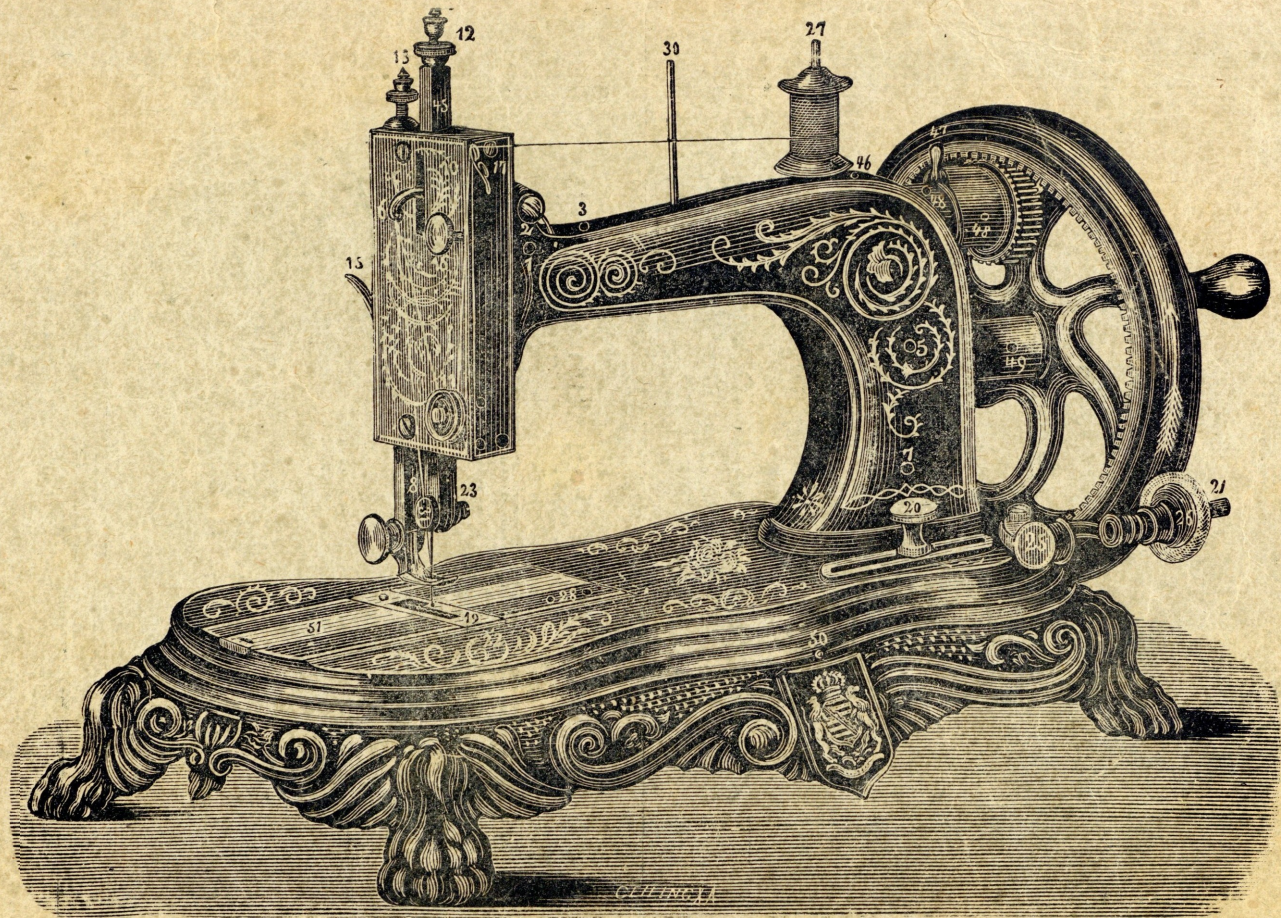
Õmblus-masinaga

rätsepa, ja õkige teiste õmbluste juures
peab ümberkeima

Dr. Nikolai, Tallinnas.

fäsitööde ja omblus-masinala müüma-paif.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Pealt vaadata (Fig. 1).

Opetused.

Need õpetused on täieste läbi katsitud, nõnda et iga mõistlik inimene ilma teise juhatuseta võib masinaga ümberkäia. Kõige parem on weel, kui üks teine inimene õppijalle iga tükki pikkamini ette lueb, sel ajal kui õppija ise masina kallal selle järel kõif, tüf tükkilt läbikatjub. Kesgi ei pea seal kallal mitte kääpakas olema, waib wõtku pikkamissi iga tüf läbi, nii mitto kord, kuni segefs saab, ja siis wast hakaku teist õppima.

Masinaid on kõif täiesti kookupantud, et kohe pruutida võib, aga kui neid kaugelle saadetakse, siis wõetakse suuremad tüfid ühest ära.

1. Ajamise-rihm.

Ümberajamise rihtm saab ülemise ratta soone sisse pandud, siis pista mõlemad otjad laua aukudest läbi ja pane alumise joone ratta ümber, soone sisse. See rihtm peab alati parajaste pingul olema; kui ta peafs aega mööda wäga lödwale minema, siis löifa se jägu lühemaks ja pane jäle haagiga heaste kuni. Wäga liiga pingul ei tohi rihtm ka olla, siis käib masin raskesti.

2. Tallapuu.

Enne kui õmblema hakkad pead tallama õppima, masin peab, kas ühe ehf kahe jalaga ühetasa, ilma takistamatta, kas ruttu ehf pikka ümber aetud saama. Jalad peawad nõnde tallapuu peale pandud saama et warwaste ja kannaga ühetasa joont antakse. Pealmine ratas pane käega enese poole tõmates käima. Soia aga selle eest et ratas ilmas ei sa teisepidi ümberkäima pandud.

Kui masina ilma riide alla panematta käima paned, kas õppimise ehf ka poolimise juures, siis peab ilma unustamatta, igakord riide waentaja 8, pilt I wäikese hoowa 15 abiga kõrgemalle tõstetud saama, et riide tõukaja hambad mitte riide waentaja külge ei puudu, muudu rikub raud raua wastu hamwad ärra.

Kui sul tallamine selge on siis wõta tüf riet, pane riide waentaja 8 alla waentaja saab hoowa 15 abiga maha lastud, ja siis pane masin käima, aga ilma et nõela taga niit on, ning seda wiisi õpi niuid õmbluse tarwis masina peal juhtima, esjite otjekohe, ja pärast ka kõwera kriipsude järel õmblema.

3. Nõel.

Nõelal on ühe külle peal pit ja teise külle peal lühike soon sees. Nõel pane seda wiisi paigale: Gsite keera kruupendrega se kruu 23 wallale, nõnda et nõel wahela mahub, ja nõela kang 45 tõsta nii kõrgelle kui aga annab. Nüüd wõta nõel pahema kae pöidla ja esimese sõrmega ja pista pika soone poolt niit silmast läbi ning pane nõel alt poolt ülesse pistes nõnda nõelapidaja 31 taha soone sisse, et nõela pikem soon õmbleja poole ja lühem soon laewukese poole pöörtud on, siis hoia nõel kinni ja ühes kui parema käega ülemise ratta pikkamisi oma poole keerad, lase nõelakang 45 pool tolli alamale, mis läbi see niit, mis nõela taga on pistmeplati 19 kestkpaiga peale tuleb, nüüd lase nõel lahti ja pea wasaku käe pöidlaga ja esimese sõrmega niiti pingul, selle järel seatakse nõela paik nõnda et niiti pingul hoides plati peal, ülemine ratas haab nii laua ümberaetud, kui nõelafange pöikfriips (nõela märk mis sa oma pool nõelafangi 45 peal leiad), masina käewarre pealmise poolega ühe kõrgusele tuleb ja parajaste näha on, ning niidi karwa kõrgemal seisab. Nüüd kruuita kruu 23 kinni, aga pane tähele et nõel just pistme plati 19 angu kestkohal käib ja et nõela pika soonega külg sinu enese poole seisab. Selle läbi, kui nõela märgi väga kõrgelle paned, jääb nõel väga madalasse, selle wastu kui nõela märgi väga madalasse paned, seisab nõel liiga kõrges. Kui nõel liiga kõrgel on, siis laewuke ei saa aasa külge puutuma, ehk ei ulata lausa aasast läbi minna ja kistub seeläbi niidi katki. Kui aga nõel liig madalas on, siis jääwad mõned pistmed puuduma; separest peab nõela heaste hoolega oma paiga peale panema. Nõela pidaja küljes olew film, 31 juures, mille läbi ülem niit nõela juure wiidud saab, peab alati õmbleja enese poole pöörtud olema.

Masina alalise pruukimise juures pead iga päaw nõela seisumist ja käiki järel waatama et ta õieti paigal on. Kui nõela ots nüriks jääb ehk muidu rooste läbi karedrks lähleb, pead sedaj älle peene kõwasi peal puhtaks ja terawaks tegema. Nõela terastamise juures waata selle peale, et ots mitte tõnsiks ei jää, waid et ta laugu igast poolest ümargune on. Kui nõela film seest poolt peaks teraw olema et ta niiti lõikab, siis wõta jämedat niiti, mis parajast nõela silmast läbi lähleb, kasta seda õli ja murgeeni (sula raua waiw) sisse ja tõmma seda sillmas edasi ja tagasi niikaua kui siledaks kulub. Ka selle peale waata et niit õmbluse tarwis paras jäme on ja nõela juure passib, se on: et ta täieste nii jäme on, et parajaste nõela soone sisse passib kiii nõel riidest läbi käib. Alumine lõng, mis laewukese sees on, peab just nii jäme otema ülemine on.

4. Polimine.

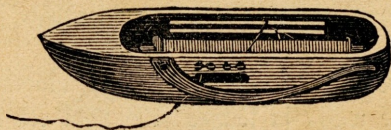
See wäike terasest pool, selle peal alumine lõng jooseb on järeltulewa pitibi peal just nenda laewukese (jotspooli) sees nagu ta õmbluse aeal on. Kui

niiti senna peale tahad aeada, siis pane teda kahte otjapidi pooliwärgi 25 ja 26 waheie, enne seda pigista niidi hakatuse ots pooli otja ja laagre wahele et seal natuke hakatuseks takistab, siis pane niidi rull kas 30 ehk 27 orra peale, niid pane pealmine jooneratas oma poole tõmates käima ja waeuta parema käega seda lastika rõngast jooneratta wastu, pahema käega hoiu niiti, ja poolita sedawiisi tähelepannes et niit ehk siid täisi ühetaja niit niidi kõwa pooli peale jookseb kuini ta täis on.

(Aga enne kui hakkad poolima pane õmbluse wärk, nõnda kui külle peal õpetud, seisma.) Sõlmi ei tohi mitte pooli peale aeade. Rafulik on, kui korraga nii mitu pooli kui on, saawad täis aetud, et iffa uus jälle wõtta on, ilma et töö seisma jääb. Mida kaugemal pahema käega poolimise juures eemal oled, seda ühetajasem niit peale jookseb, paras on, kui 10 tolli käe ja pooli wahel ruumi jääb.

5. Niidi nõela taha pistmisest.

Kui masina pakkimise kasti jeeft wälja wõtad, siis pane heaste tähele, kuidu wiisi niit on nõela taha aetud, et siis ka edespidi seda thea mõistad. Korraline niidi nõela taha pistmine on seda wiisi: Pealmine niit ehk siid on puu wärtna peal, mis ora 27 peale paned. Selle wärtna pealt saab niit esite aasast 10 läbi pistetud ja siis pinewil hoiuplati 11 wahele pandud, nõnda et ta prau wahelt alt ülesse jookseb, siis pista hoowa aasast 6 ja siis jälle silmast 31, mis nõela pidaja küljes on ja kõige wiimaks eest poolt taha poole nõela silma läbi wälja pistime plati peale.

6. Laewukese sisse pooli (niidi) pistmine.

Kui pooli laewukese sisse paned siis pista üks pooli ots laewukese terawa otjapoolle, kuus üks wäike wedru on ja siis waeute teine ots tafakeste õnala sisse, et ta krapsti õnalasse kargab. Niit saab alt poolt wõtetud nagu pilt näitab ja wõta alumise prau wahelt wälja ja ülemise prau läbi jälle sissepoole, siis jälle wiimase augu läbi, mis kõige enam tõnfi otja pool on, teine poolt wälja pista ja sealt nii mitme augu läbi kui pingul tahad niiti panna, wiimaks kõige wiimase augu läbi terawa otja poolt niit sisse poole ja tuleb sest lühikestest prauist mis nende aukude all on wälja tõmata ja siis pista selle wedru alt, mis laewukese külle peal on, läbi. Kui sa poolid holetumal kombel, sisse paned ehk wälja wõtad, siis rifud nende otjad pea ära.

7. Ömblemisest.

Kui niit on juhatud wiisil diete sisse pandud, siis pane weel tähele: laewuke saab nõnda selle liikwa juhi sisse pandud, et ta teraw ots ifka nõela pool on ja et peal olew wedru alati üles poole seijab, tõmma ka laewukese seest nõnna tolli pikkune niidi ots wälja, ja lüfka laewukese peal olew fiiber nii finni et aga niit senna wahela mitte takistama ei jä, ja niid tõmma nõela pealmine niit niifama pikaks kui alumine ja pea seda pahema käega nii kaua finni, kui parema käega ülemist joone rotast ford ümber ajad, misläbi nõel ford alla ja siis jälle ülesse, ta kõige kõrgema seijukohta seisma tuleb, siis tõmma niit pikamisi pinewille et selle läbi alumine niit sleihwi kombel pistme plati august wälja tõmbad, siis silita üks kõik mis asjaga, mõlemad niidid tahapidi, aga ära unusta et press=jalg peab selle juures ülestõstetud olema.

Selle järel pane siis töö (rie) press=jala alla ja lasse press=jalg hoowa 15 abiga maha ja siis heffa ömblema. Niidid wõta wasaku käega mõlemad niidid kätte finni, parema käega aega jooneratast oma poole tõmates pikkamini ümber, kuni 1 ehk 3 pistet tehtud on, siis lasse masin ühe taja edasi käja, ja juhi tööd targal wiisil edasi, ilma et seal juures lüftad ehk tõmmad, sest muidu lähed nõel katti; kui wäga kõwad kohad ehk üle ristõmbluse minna tuleb siis aja õige ettewaatlikult, kõige parem käega ülemist ratast ümber et nõel mitte katti ehk kõweraks ei lähe.

Kui töö tahad alt ära wõtta siis tõsta nõela kõige kõrgema paiga peale, tõsta riide waentaja ülesse, siis tõmma nõela pidajat pealt poolt niiti wärtna pealt natuke järele, sell wiisil joosseb niit nõela silmast läbi, ilma et ta katti lähed, ja siis wõta õmmeldud riie pahema käega tahapoolse tõmates alt ära kus juures ka natuke ülespidi tõstad. Kui nende seaduste järel teed, siis nõel katti ei lähe.

Kui õmmeldud riide alt ära wõtmise juures alumine niit peaks katti minema, siis wõta laewuke wälja ja tõmma jälle niidi ots natuke wälja ja see kuidas ülewal on nimetud.

8. Pingutamisest.

Pealmise niidi pingul pidamine on iseäranis tähelpanemise wäärt, sest see läbi tuleb õmbluse ilu ja tugewus; niidid peawad nõnda ühe kangusele seatud saama, et nemad ühetaja õmbluse sisse saawad tõmmatud ja kahe riide keskkel ennaft kõidawad, nõnda kui pilt 14 näitab. Siis on pistmed head kui nemad mõlemil pool riide külje peal just ühesugused on.

Pingutamise kettad 11 saawad kruuwi 16 läbi korra peale seatud siis lähed ülemine niit pingumale ja kui teifi pidi keerad siis lähed wallale. Järsku palju ära keera. Kui pealmise poole tahaad õige ilusad pistmed teha, siis pane pealmine niit piisut lödwemale kui alumine on.

Laewufese niidi pingutamine ja tõige ejuet lorrade, siis wast ülmat alama järele nõnda seada, et nemad ühetasased on. Kui tahad niiti ehk fiidi õige pingule panna, pakku ja tihi riide õmbluseks, siis pista kõigest aukudest läbi ja tõmma siis wedru alla tompi otsa poole wälja, kui niit kannab, et katti ei lähe siis on hea. Õhufese ja lahtise riide õmbluse tarwis ei ja mitte nii mitmest august läbi pista.

Parem on, enne kui päris õmblust hakkad, wõta riide lapp ja katsu esite proowi õmmelda, kas niitide pingul olemine ühetasane on. Kui riide alumise külje peal on aasad ehk sõlmed, siis on pealmine niit wäga lõdwal ja pingutamise kruu 16 enam kinni keerata, kui aga riie krimpse ehk pealmine niit kergeste katti läheb, ehk peale poole sirgeste seisma jääb, nõnda et siise ei tõmma, siis kruuita pingutamise kruu natuke lahkemale. Kui niidi pingutamine laewufeses paras on, siis seda ei ole tarwis muuta, waid telimene südku üks-päinis ülemise niidiga.

9. Pistmiste pikkusest.

Riie saab iga pistme järel, pistme pikuse edasi, riide lükkajast saadetud Pistme pikkus wõib masina käewarre otsas olewa kruumi 20 läbi iga tahes muudetud saada. Kui seda parema poole lükkad siis teeb pikemad, ja pahema poole lükkad, lühemad pistmed. Kui aga wähe järel katjud siis on otsus kääs, ja kui pistmed parajad on siis pane jälle kruu kinni.

10. Masina puhastamine ja määrimine.

Kui masinat alati pruugid siis pead teda kaks kord pääwas puhastama ja määrima. Kõik wäikesed augud, mis masina küljes ja peal on need on määre augud, nende läbi läheb õli just parajast senna kotha, kus masina sees-pool kaks liiget üheteise wastu õeruwad. Riide waentaja tõsta ülesse, nõel pane kõige kõrgema paika seisma, siis pühi tüma lapiga, kõik wana õli, prügi ja tolm ära ja siis wala, jeks kaasa antud kannust järel nimetud kohtadesse üks piis õli nõnda kui:

1. auk 1 nõelakangi kõrwas,
2. parema käele № 46 ja senna kõrwa № 4,
3. pahema käele käeware peale № 3,
4. käeware küle peale № 5, 7,
5. laewufese juhi küljed seda nääd, kui siiber 51 lahti on,
6. nõelakangi 45 peale, ülesse ja alla; aga senna õige wähe, midu jooksse õli töö peale,
7. riide lükkaja auku № 22,
8. enne kui hakkad pulima auk 21, 25,
9. seda wiisi sündigu ka pooli obadusega, mida nädalas mõni kord heaste enne puhastada ja siis määrida.

Wahete wahel pead ka masinat alt poolt puhastama, selle tarwis liika rihm alt joone ratta pealt maha ja tõsta eest poolt ülesse, et pealmine wärk pool külleli laua peale seisma jääb, nõnda kui pilt № 2 näitab. Pärast seda, kui wäikeste tüüma lapiga lõik heaste oled puhastand, määri need kohad: a, b, c, d, e, f, g ja h.

Masina alt poolt kere on ka weel määrada, alumine jooneratas, seal kus ta oma asjii ümber käib.

Ülemine ja alumine ajumise kangi ots, see mis tallapuu ja joone ratta wahel on ja wiimaks weel

tallapuu mõlemad serwad.

Üks natuke õige raswast sulat õli (õige parem seks walmistud masina õli, mis iga masina kauba kohas saada on) tuleb selle tarwis wõtta. Aga argu wõtku keski kaswude (taimede ehk puu) õli selle tarwis.

Kui lõik ülewal õpetud wiisil määratud on, siis wõta laewuke wälja ja siis pane se masina wärk ruttu tallates ühts minutiks walustate käima, pärast seda pühi hoolega lõik üle liiga õli puhast ära, muudu määrid ja oma riided õliga ära.

Kui masin raskestes õmbluse ajal pekas käima, siis oled ühe koha määrimata unustanud ehk endine õli on paksuts (nilwasets) läinud, siis wala neist nimetud aukudest natuke pentsiini ehk ka petroleumi senna sisse, pane masin edasi ja tagasi poole kähku käima siis puhasta ja määri ueste, siis koge käib fergeste.

11. Riide waentaja (press).

Riide press on seks et riidet pistme plati wastu waentab, ja riide liukajat hoowa 15 läbi rõhub. Ges sõrwas masina sees on üks wedru, mis waentajat wäljapoole tõukab. Waentaja alumise otja 8 külge saawad lõik teised abiwärgid finni pandud.

Kui püksu riet on õmmelda siis on hea kui kruu 13 kaugeemale paremat kō wälja kruutud saab, see läbi saab rie tugewamini finni waentud.

12. Riidi seadja.

Se on üks wäike liikuw terasest kang, ja seisab nõela kangi 45 sees, mis wäike kruu mutre 12 läbi peetud saab, ja on seks, et niit aasa ega sõlme ei lähe, ja seepärast on, et seda heasti tundma õpid.

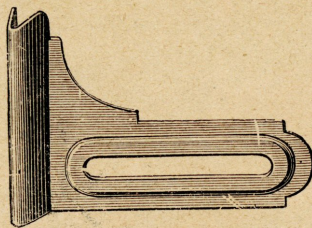
Selle liikme seadmine tuleb küll arwaste ette, parem on kui teda ei silguta, aga kui tarwis on siis pane tähele: nõel saab sisse pistetud ja rie senna alla pandud, ülemine ratas lasse natuke ümberkäija et nõel niipalju riide sisse läheb, et ta film aga miidigg täiest riide pindas seisab, ja siis pea finni, te kruu 12

tahti, seal peal olewa nõõbiga fang tõsta nii kõrgele ehk waenta nii madalasse et ta alumine ots just selle hoowa fangi otja puudub, siis kruui iluste kõik jälle kinni ja õmble edasi.

Mõnesugused abi-wärgid.

Masinaga ühes saab senna juure weel ilma iseäranes maksuta:

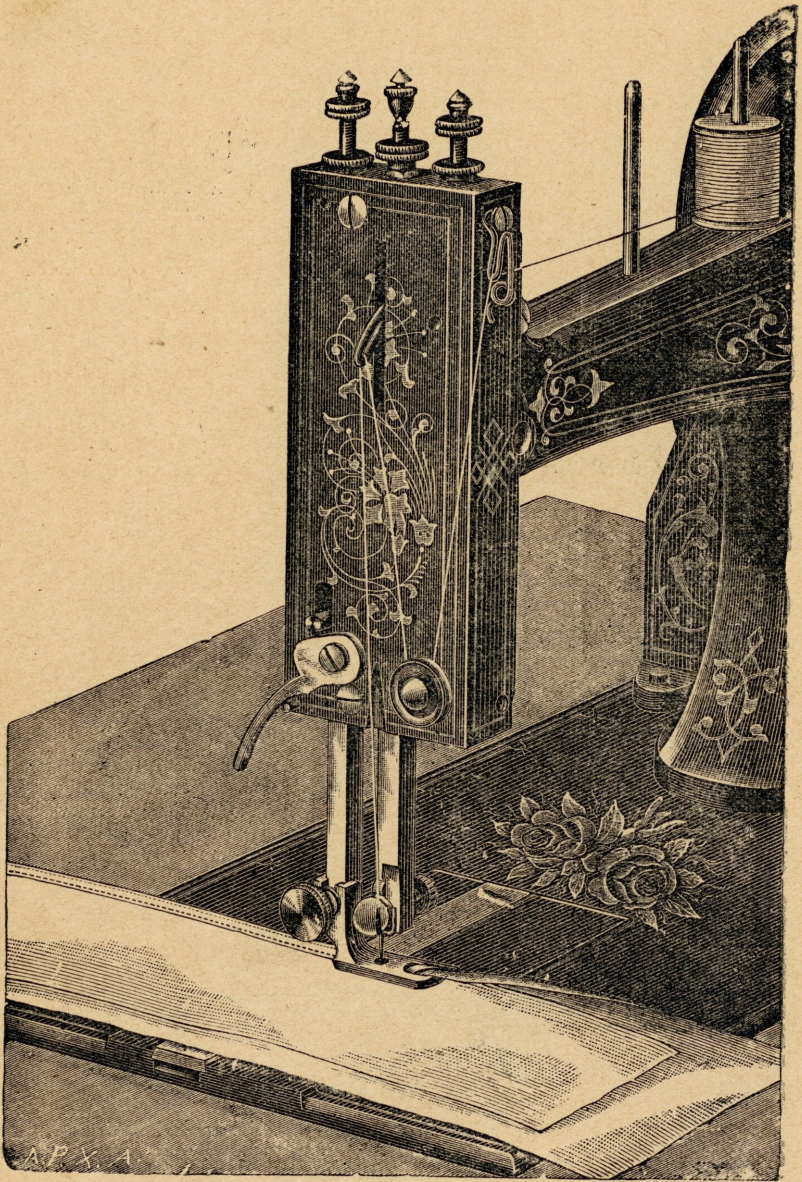
1. 12 wälja walitsitud nõela.
2. 6 laewukefe pooli.
3. 1 wiiruland, kruuwiga, wollide õmblemiseks.
4. 1 nummre järel muudetaw palistaja.
5. 1 terasest palistaja.
6. 1 terasest kappia.
7. 1 alaline õmbluse jalg tikkimise, sõrwa õmbluse, ja laia palistamise tarwis.
8. 1 nõõri sisse õmbleja.
9. 1 nõõri külge õmbleja.
10. 1 nõõrkirja-wärg (sutasher).
11. 1 krookta.
12. 1 paelutaja.
13. 1 paela- peale õmbleja.
14. 1 wati linial.
15. 1 wedru niidi hoowa tarwis (taga wara).
16. 1 iseäraline pistme platti, suure auguga, jämeda nõela tarwis.
17. 1 kruupänder.
18. 1 õliskann.
19. 1 õpetuse raamat.

1. Wiiruland.

Rui tahad õmblust sõrwaga ühetasa teha, siis kruuvi se wärg-seal külges olewa krunga 18 augu sisse. Siis pane wiirulaua sirge külge seda mööda, kui tarwis on, kas nõelast kaugemale ehk ligemale riide ääre wastu.

Se wärg on niisamu sirge kui ka kõwera õmbluse juures pruukida ning ka õmbluste üksteisest eemale seadmiseks wäga mõnus et ei ole, kui aga wähegi iemaga õpind, kriipsu ette tõmata tarwis.

2. Terasest palistaja.

Se wärk pane nõnda sama, kui teised kõik alumise otsa riide waentamise kangi külge № 8 juure kruuga kinni. Se riide ots, keda sa tahad palistada pane esite natuke kahelora ja pista siis eestpidi palistaja wärgi näki sisse, nõnda kui pilt näitab mis läbi ta nõela juure ja sealt kui muugi kokkupandud

palistus, selle seestpoolne sõrw otse nõela all hoitakse, wälja tuleb. Riidet tõmma siis üht niiti pidi, ehk nõela otstaga nii kaugelt et ta masina nõela alla ulatab, pärast jeda laje riidi waeutaja maha ja õmble edasi.

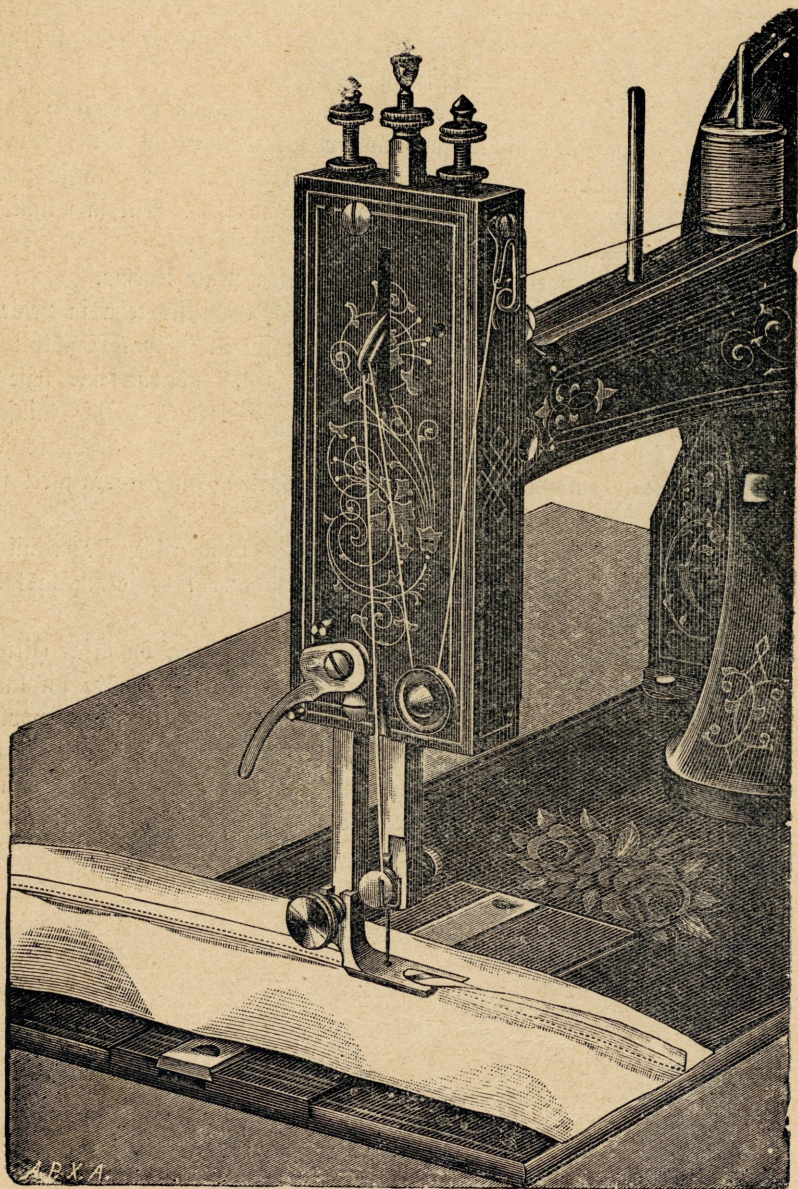
Õmbluse ael pead nõnda riidet pidama, et palistaja suu täis täidetud saab, ja jelleläbi palistus küllalt saab ümberpööratud, ometigi ära laje ka wäga rohkestes sisse jooksta, ja tuleb see läbi tagasi hoida kui riide käega palistaja wärgi suu ees enam ehk vähem sisse poole wõetud saab. Küll ja mitme kordse katse läbi ameti kätte saad, ja edaspidi üks töw ise õpeta.

Palistaja peab alati palistuse-õmbluse sõrwa peale tegema.

Palistajaga wõib ka wäga heaste kapitud õmblusid teha ja pealegi nii iluste, et kunni meie aeani weel mitte üksigi masin nii häid kapõmblusi ei ole teinud, jeks õmbluseks saawad mõlemad riidi tüfid nõnda teine leise peale pandud, nagu jeda kätega õmblustega iehakse (se sündku palistuse laiuse), ja saawad kokku õmeldud, siis lõika alumine riide sõrwe natuke kitsamaks ja ülemine sõrw lastakse palistuse wärgist läbi käia, mis ka iluste korra järel sünnib, et mitte riidet ei ole tarwis juhtidagi.

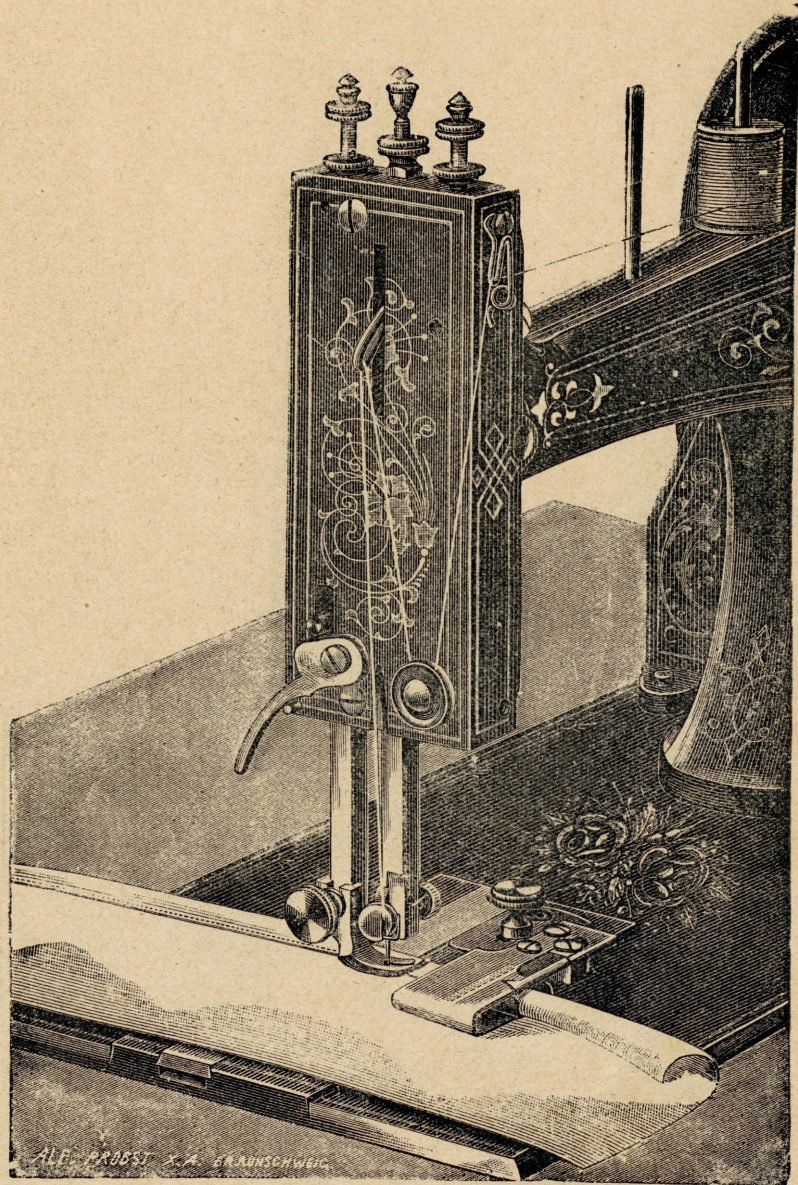
Kui õige laia palistust tahad saada, siis pead riide sõrwa nii laiast ümberpöörma (palistuse sisse pööratud sõrw maha arwatud) ja siis lastakse äär palistajast läbikäia.

Kui palju riidet tahad palistada, siis pruugi sõrwa õmblejat (tiff-jalga) mis masina peal, pildi peale № 1 on pandud. Riide äär pööra nii laast kui tarwis on, kaks kord ümber, siis pane siiepoole jala parema käe poolt ääre alla nõnda, et eest poolt ümberpööratud sõrw liniali asemel on ja jeda wiisi palista nõnda et tolm taga üle selle antakse weel üks numbre järel muudetam palistaja kaja, kellega kõik sugu laiused wõid palistada.

3. Terasest kapper.

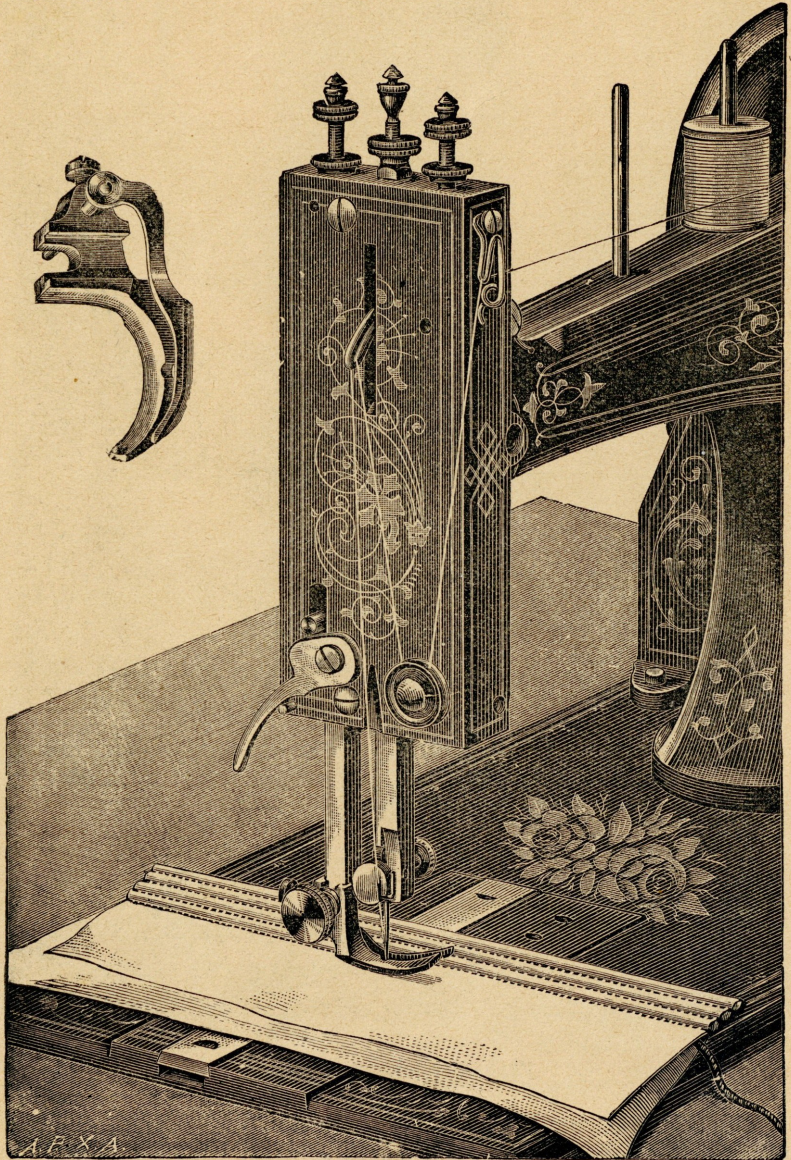
Kappia saab niisama kui palistaja külge pandud. Kappimise juures pane riide tükid nõnda üks teise peale, et alumine riide sõrw üks natuke teise alt välja paistab, sest see eesreisaw jägu peab kappiast läbi jooksuma, ning nõnda õmble mõlemad tükid kokku. Kui se on tehtud, siis löö riide tükid laiale ühest ära, silta natuke õmblust ja lasj se nüüd veel kord kappiast läbikäia, ja jaab se viisi kinni õmeldud. ¶

4. Muudetaw palistaja.

Muudetaw palistaja saab niisamoti kui linial (wiirulaud) finni kruuitud. Kui riidet wahesele paned, siis te seda sama wiisi, kui palistaja juures õpetud on, läbi tõmates nõnda, et masina nõela alla ulatab, on aga tähele panna et riie nõnda rohkesti palistaja sisse jookseb et se sõrw seal wärgi sees ennast kergeste kahetora murrab.

Et seda palistajat kõige suguse laiuse juures pruukida, lahenda seda kruud seal soone sees natuke, mislābi se kriipsu- ehk numerplatt liigutawaks saab kõige kitsamat palistust saad, kui sa seieri O peale paned; mida kõrgema umri sa wõtad, seda laiemat palistust sa saad. Aga enne kui õmblema hakkad, pane jälle kruu kinni.

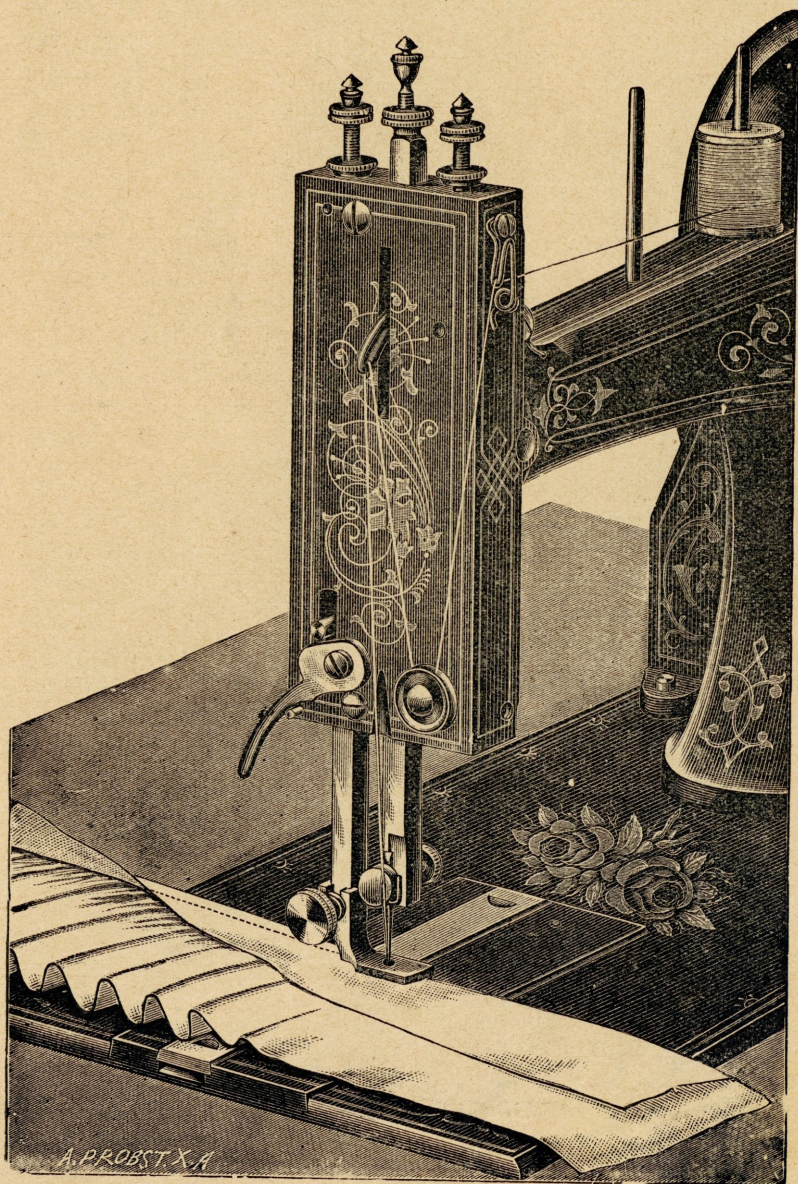

5. Nööri sisse õmbleja (wõrbitaja).

Se wärk saab selle tarwis pruugitud, kui tahad kahe riide wahel nõõri õmbleda kas särgi krae ehk mantsheti ääre, nõnda kui pilt näitab, temal on

alumiise külje peal kaks õõnest soont sees, kelle läbi nõõrid juhitud saavad jafa peal-
mise riide iluste nõõri ümber waentawad nõnda et töö heate kõmajasse jääb.

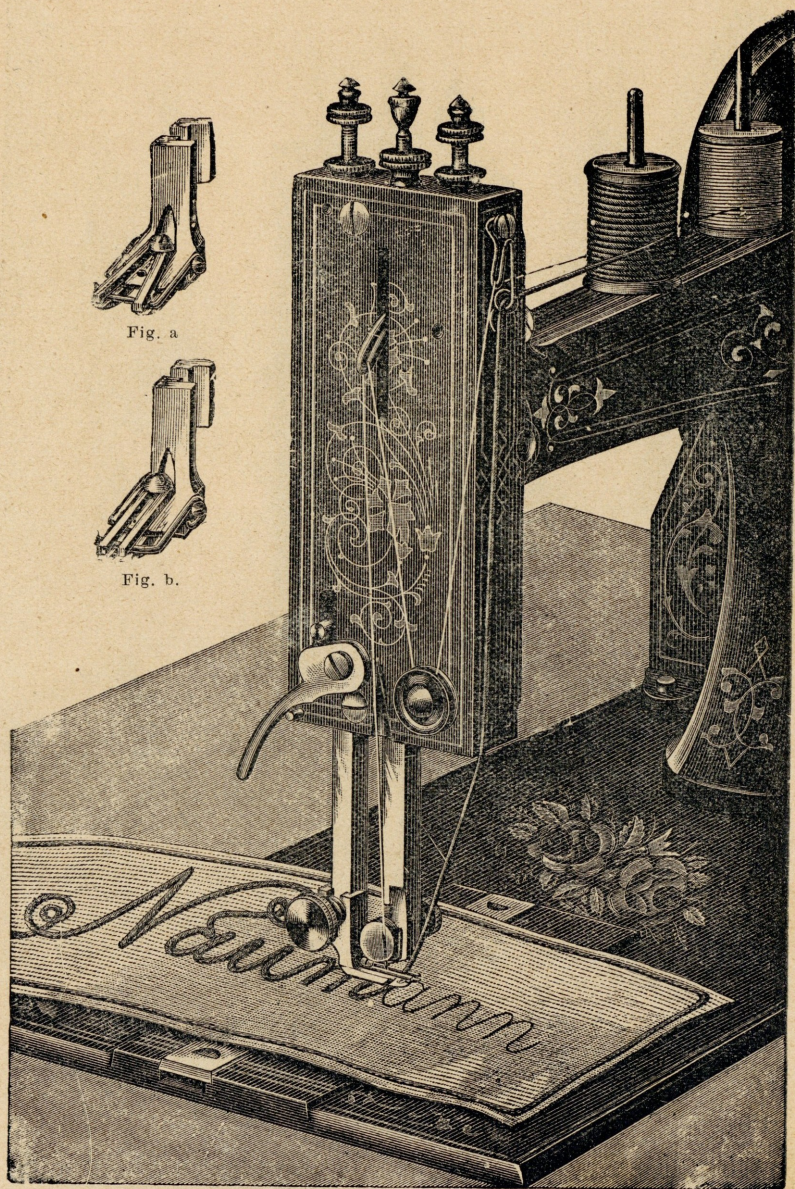
Nõõr saab käega sisse pandud ja misgi asjaga üle silitud. Sellepeale
panne aga tähele, et sisse õmeltaw nõõr ifka wõrbitaja selle pügala sees on, mis
nõela pool on. Kui mitu nõõri üheteise kõrwa tahad õmelda, siis pead wiimaks
õmeltbut nõõr ifka paremal ja õmeltaw nõõr pahemal poolel pügela sees olema.

6. Krookija. Selli wärgi abigi on ferge alumiise riide sisse krookifi teha, mis aal pealmine rie filedaks jääb. Pane teda niisamuti kui ka teisid fenna waentaja

kangi külge, siis pane kroogitamise tarwis riie wedaja peale wärgi alla, aga se riie, mis siledaks peab jääma, pane senna peale selle wärgi prau wähele. Riide lükkaja ajab nüüd alumist riiet edasi kunni pealmine nende kahe platti wahel parajaste pingul minna lastakse, misläbi alumise riide sisse siis kroogid jääwad. Mida pikemad su pistmed, seda suuremad kroogid jaad. Selle wärgi pruukimine tahab õpimist enne kui harjutadneed õige ilusaste tegema.

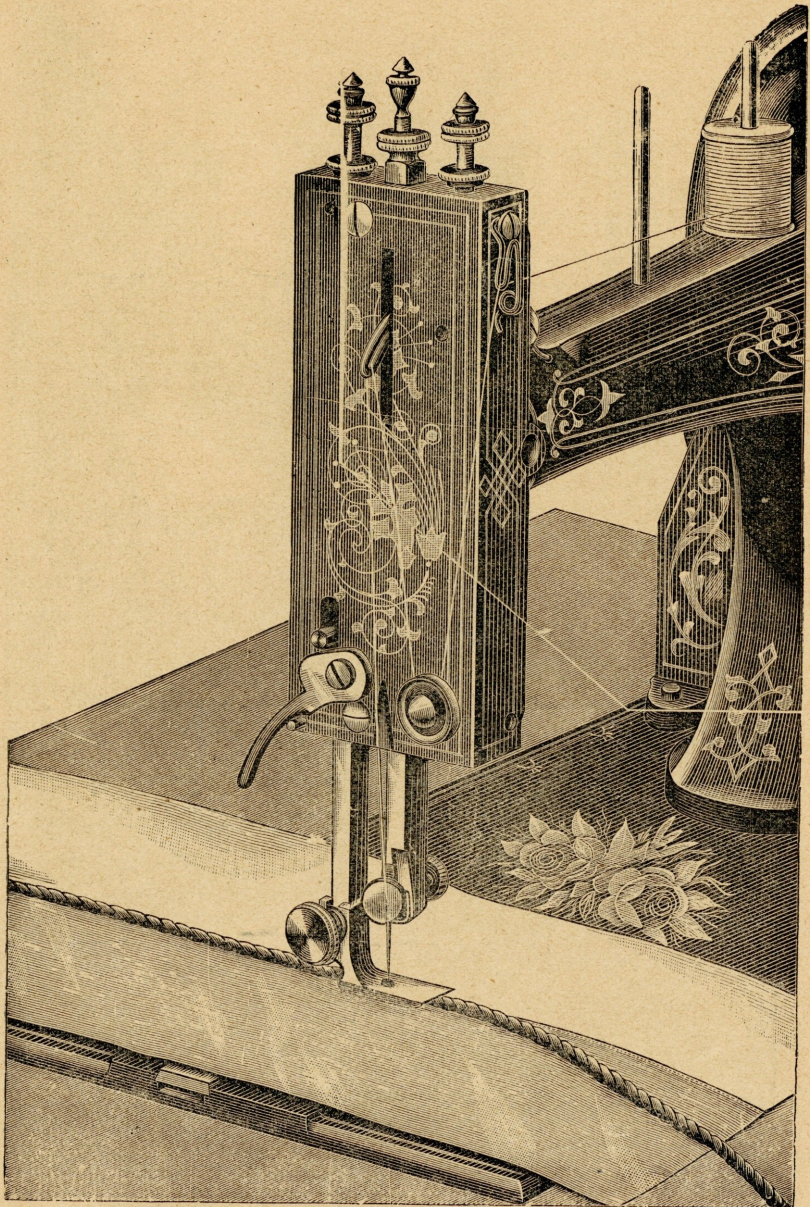
Krookisi wõid ka ilma selleta teha nii hästi ühe kui kahetordse riide sisse. Kui teed pidad pistmed, ja pealmise niidi lõdwale paned, nõnda et alumine niit sirgele jääb, siis tõmma alumine niit pingule ja krookide tarwis riie lükkamõlemilt poolt sõrwest koomale, nõnda kui ka ilma masinata krookisi tehakse, ja kroogi õmblus on ka walmis.

7. Nöör-kirja wärk (sutasher).

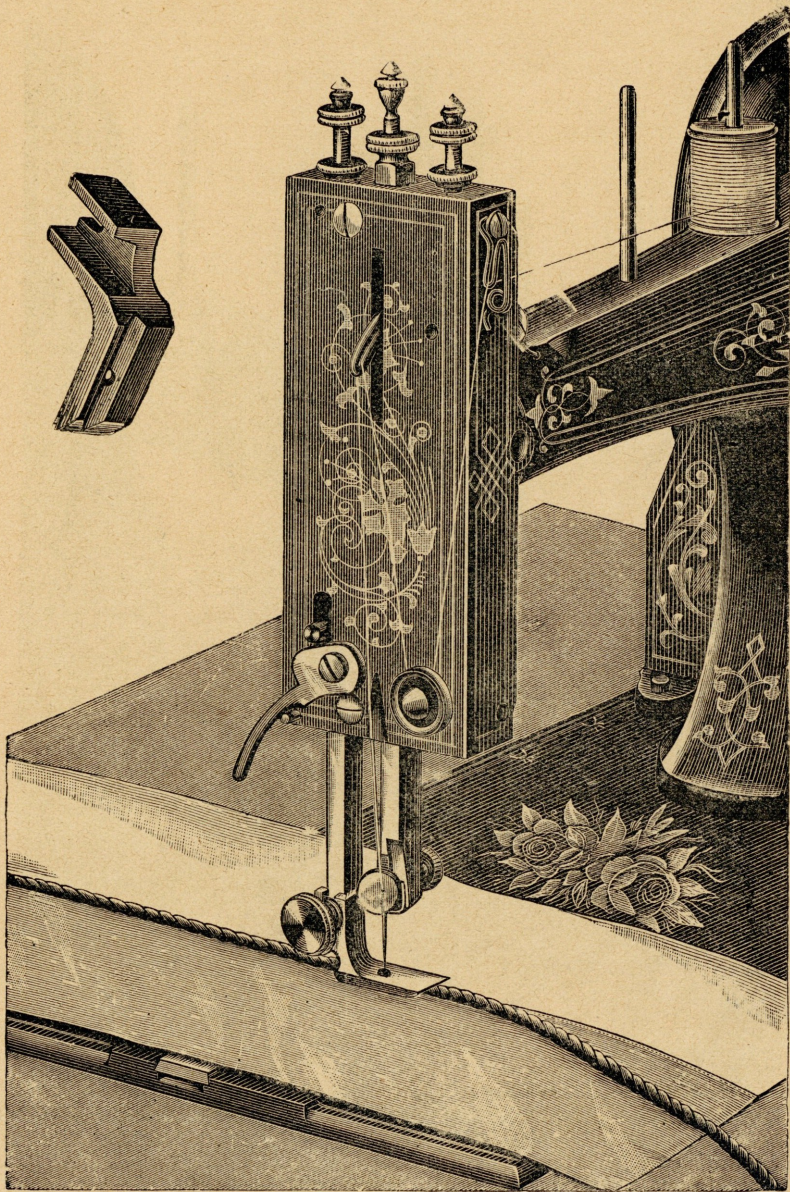
Selle tarwis wõta kõige parem õige kitsast nõõri (sutash) se annab enmast fergemast igale poole keerata, kui jämme, mis kõwa on. Seda esite filedaste puust wärtna peale, siis pane ülewal olewa teise wra 30 peale, siis pista aasast 17 läbi. Ülemal pilbi peal on se õmbluse wärk, ta on nõela augu ees üks wiltu auk, kelle läbi nõõr pealt alla tõmates õmblemise tarwis otse kõhe nõelaalla jookseb.

Kiide tükki keera siis nõela all seda moodi, misugusti wiirusi ehk käänusi ja jenna peale tahad teha.

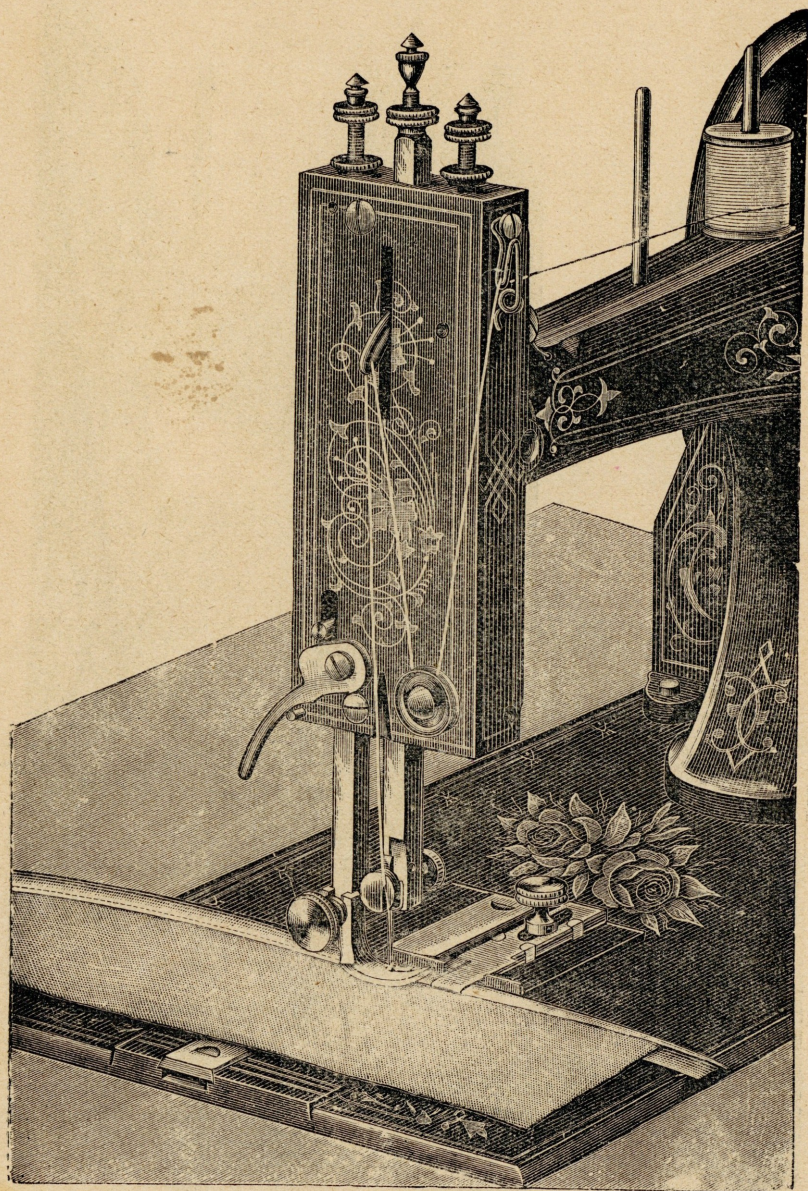

8. Toodi nõõrija.

Kui ja seda värki oled kangi otja finitand, tema alumise poole sees on üks kauniste sügaw soon. Pärast seda kui ja peales riide oled tvodi-woodrega tofku õmelnud, laota mõlemad riided lahti, et parem pool pealpool seisab. Siis pane nõõr soone sisse just õmbluse keskpaika, nõnda et ta just pealmise riidi ja woodre kesgele pika pistega peale õmeldud jaab, pärast seda, kui toodi pealmine sõrwa kuni õmbleb; jääb nõõr alumise sõrwa külge.

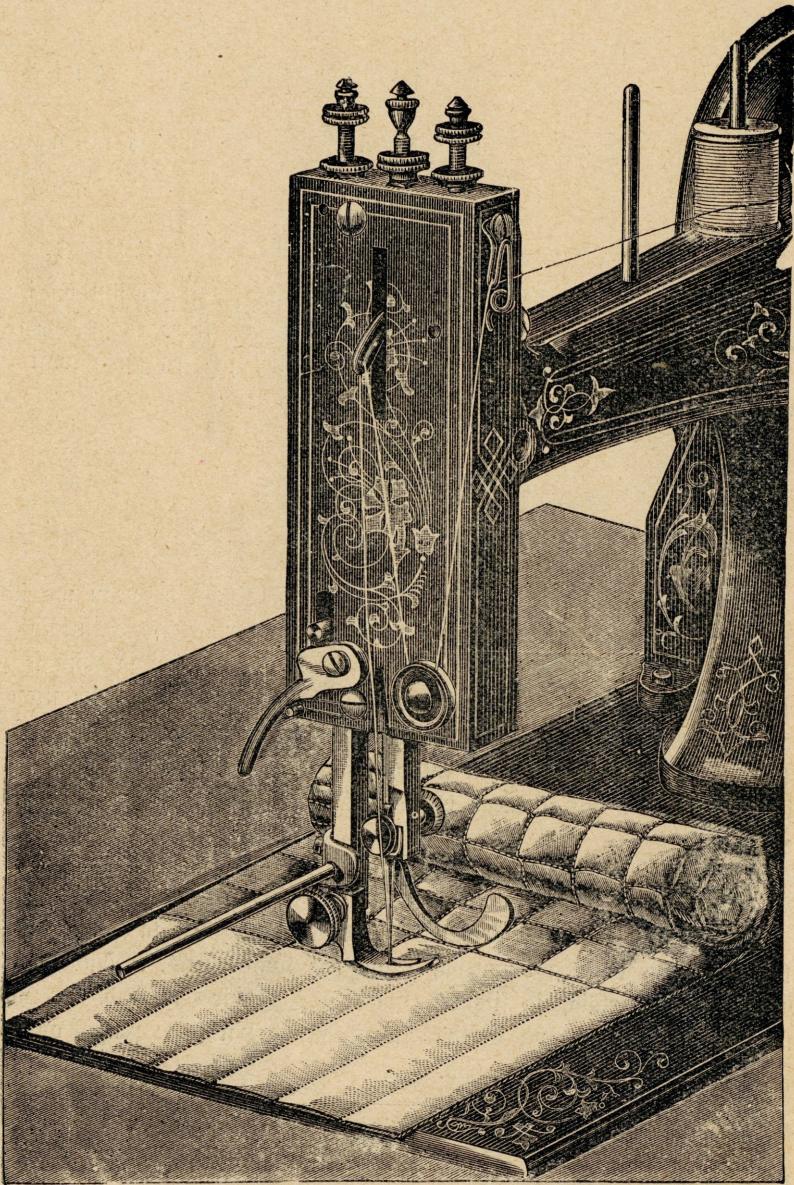

9. Paelutaja. Paela õmbleja on selle tarwis et temaga riinetele, kübaratele, kingadele, müttisfirmidele j. n. e. paelu ärre külje õmeltakse, ilma et seda enne pruugib trageldada. All selle wärgi otjas on üks kruu, kui see saab natuke lahti keeratud, siis wõib neid kahte platti nõnda seada, kuidas paela laius tarwitab; pael saab nende kahe haagi wahel pandud, et ta seal wahel heaste liikuda annab, ja siis keera jälle kruu kinni, et pael õmbluse aeal mitte wistu ei lähe. Liniali kruuga pane wärg 28 augu sisje kinni, kus juures pahemal pool otjas olew haak pistme jala ümber paned. Rii eht muu asi, selle külge paela õmbleb, pane press-jala alla ja nimetud plattide wahel, kus wahel ka peal on, nõndaet ta riie ümber hakatuseks seisab.

10. Paela peale õmbleja.

See wärk prungitakse naesterahwa riiete ja kõige niisuguste õmbluste peale paelu õmelda. See saab niisama kui krookija kinnitud. Pistu paela ots ilma trageldamata altpoolt ülespoole jenna prau wahela, nii kui pilt näitab, ja sedawiissi tiki see seestpoolne sõrw riide külge kinni.

11. Wati-linial.

Se wärk on tarwiline senna juure, et ilma kriipsu ette tõmbamata wõid ühetasased sirged wiirud ja ruudud wattida.

Seda wärki pane nõnda kui pilt näitab pea kruuga finni ja siis lüka niifaugele ehk ligi kui laiad ehk kitsad ruudud teha himuštad.

Sakatusjeks õmble esimene õmblus kriipsu järele, siis liikka riie nii palju paremale pole nõelast kaugemale, kui laiad read tahad teha, nüüd kinnita se liinial nõnda, et ta all jooksja jägu just selle esimese kriipsu mööda jookseb ja nõnda edasi.

Kõige ilusamad ruudud saad siis, kui riide ilma wõdreta üffi wati peale aga tragelbud ja sedawifi tikid.

12. Iseärane pistme platt suure auguga.

Masina juure antakse seepärast see wärk kaasa, it kui sull on jämedat riidet, kelle juures jäme niit ja nõel tarwis on õmelda, iseärane tugewa rätsepa töö juures, siis pane seda senna sama paiga peale, ja seda sama wiisi kuidas see wäikese auguga pistme platt sees on.

Pistme sünnitus.

Pistme sünnitust, mis laewukese läbi masinas sünnib, pean ma sulle ka eletama, sest see on ka üks asi mis masinaga ümberkäies peab tuttav olema. Nõel kelle film ta terawa otsa liggi on, lähed, riidest läbi ja wiib se ülmise niidi pistme plat alla, ja kui nõel jälle ülemine nitt ühe aasa, kelle siisse (aga hädaste senna wastu minewa) laewukese ots jeks lähed, et ta pingule tõmmab ja teine teisega ühendab nõnda kui pilt nätab. Ühes saab ka see pistet, kelle läbi nüüd wlumine niit tõmatud on teise pistme paenutamise läbi kõwaste riide siise tõmatud.

Täheendus kuidas masinat peab korrapeal pidama.

Sga masina saab enne ärasaatimist läbiproowitud; kui ta esimese pruukimise ajal mitte heaste ei taha õmelda, se on siis tunnistusjeks, et õmbleja ei oska weel temaga ümberkäia, ja siis on esimene töö, et järel waatad, kas nõel ees nimetud wiisil korrapeal on siisepandud, ja niidid parajaste pingul on, ilma et masina enese kallal hakkad forama.

Kui niit katki lähed, siis wõib olla:

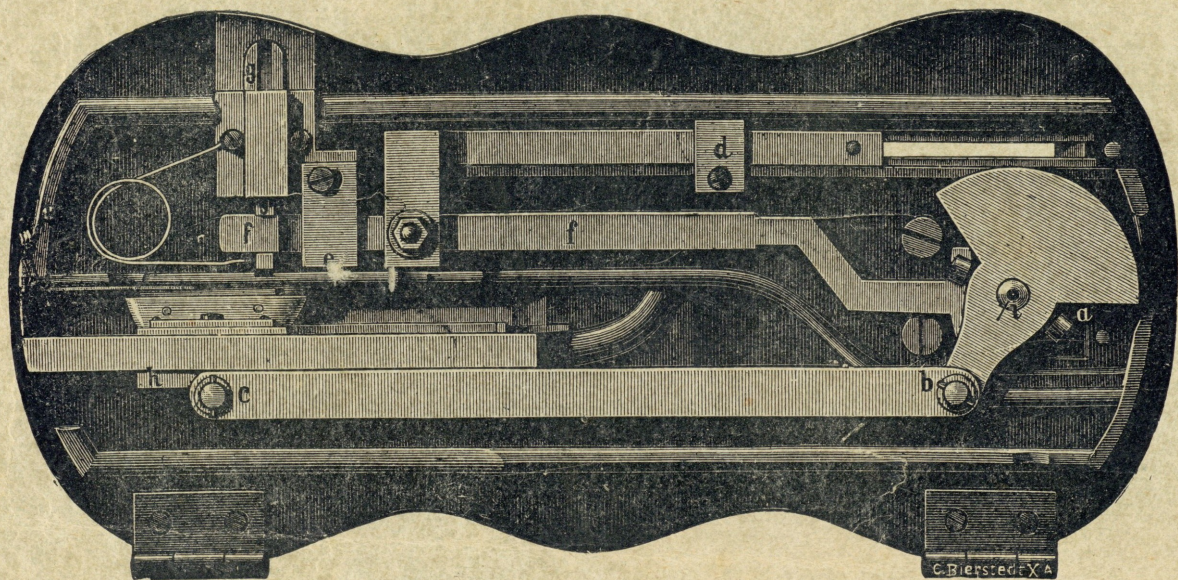
1. et ta väga pingul oli ehk.
2. et nõel niidi ehk ka riide tarwis väga peenike on.
3. et nõel ei ole kõrgel küll, wõi ehk, et ta lausa pistme ankus ei sa liikuda.
4. et ta film on väga teraw wõi ots tõnts.
5. ehk riidelükkaja ei liikka pistet parajaste edasi, wõi ehk õli puuduse ehk prügide pärast taltistus tuleb. Wahest on ka pistme plati sü, kui ta diete kinn ei ole. Kui pistme platiid wahetud saamad, siis pead seda õige etteawaatlik

tegema, iseäranes selle peale waatama, kui pistme plati kinni kruwid, et nõel lahkedaste pistme aukus edasi ja tagasi liigub, ja niipea kui ta alla läheb, et ta laewukese külge ei puudu. Kui katsuda tahad, kas pistme platt õigeste kimpandub on, siis lasse nõel maha ja kruu-pendrega waenta laewukese poole liikates ta peale, kui niid laewukr tasakeste nõela külge puudub, siis on õige; kui aga laewuke nõela taha taktatama jääb, guga pistme platt, jämeda nõela tarwis ja rätsepa töö ning ka muupakfu asjade õmblemiseks omane ja niidaga õmblemine tarwitad alati tema pruukimist.

Kui pistmed wälja jääwad, siis on:

1. nõel seijab liiga madalas ehk on koguni kõweraks läinud.
2. ehk nõel on liiga peenike.
3. ehk masin ei ole õige puhast ja mitte heaste määratud nõnda et mitte ühetasa ei jookse.
4. nõela pik soon ei ole täieste õmbleja poole pöördud.

Ettewaatliku pruukimise ja puhtaste pidamise, korrapärasest määrimisega masin oma suuremas jäus suuremad ei kulu. Ja kui mõned wäikesemad tüfid kuluwad, siis wõib neid jälle kõige masina kaupleja käest uuendub saada. Iga tüf on täieste jeda moodi, kui masina küljes on, ja wõib neid iga mõistlik inimene ilma meistre abita sisse panna, sest et need masinad nii lihtlabaselt tehtud, on et iga inimene neist arusaab. Kui masin peaks nõnda rikki minema et ja omast peast enam nõu ei leia, siis wõta laua küllest lahti, pane kõik wäikesed tüfid jenna juure ja kirjuta ehk ütke suu sõnaga masina kaupmehele, mis haigus tal on, küll see siis pea awitab.

Alt waatamine (Fig. 2).